

ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ГОТОВНОСТІ ПЕРЕКЛАДАЧІВ У ЗВО УКРАЇНИ

Абсалямова Яна Вадимівна,

к. пед. н., доцент,
доцент кафедри філології та перекладу,
Київський національний університет технологій та дизайну

Анотація: Стаття присвячена дослідженню питання формування професійної готовності перекладачів у ЗВО України. Підготовка майбутніх фахівців галузі перекладу має в основі освіти компетентнісний підхід, проте дослідження дозволило виокремити певні проблеми, що потребують вирішення.

Ключові слова: ЗВО, компетентнісний підхід, перекладач, професійна готовність, формування професійної готовності.

Сьогодення висуває нові і все вищі вимоги до підготовки фахівців усіх без винятку галузей, що пояснюється динамічним соціально-економічним та технологічним розвитком суспільства. Іноземні мови за останні десятиліття стали засобом виходу у глобальний полікультурний світ спілкування з іноземними колегами, партнерами, використання закордонних наукових, освітніх, інформаційних ресурсів, отримання посад у транснаціональних корпораціях. В умовах глобалізації в усіх галузях попит на висококваліфікованого перекладача, який займається професійною діяльністю на міжнародному рівні, також зростає.

Професійна підготовка такого фахівця у ЗВО має бути націленою на формування і подальший розвиток його професійної компетентності, що передбачає оволодіння ґрунтовними теоретичними знаннями та практичними вміннями і навичками як системою; на забезпечення конкурентоспроможного рівня кваліфікації для роботи у складній сфері міжмовної комунікації.

Перекладач-випускник ЗВО повинен вміти виконувати лінгвістичний аналіз дискурсу, реалізовувати іншомовну комунікацію, виконувати усний, письмовий, послідовний, синхронний переклад. Його професійна діяльність, по суті, є мистецтвом майстерного вибору з безлічі варіантів мовних засобів саме тих, які будуть адекватними та оптимальними для конкретної ситуації та контексту, що є складним процесом розумової діяльності. Успішна професійна діяльність, у першу чергу, вимагає формування професійної готовності випускника під час його ґрунтовної базової підготовки у ЗВО. Труднощі, з якими стикаються перекладачі, розпочинаючи свою фахову діяльність, та роботодавці, які приймають їх на роботу, вказують на існування відповідної **проблеми**,

Метою дослідження стало виявлення проблем формування професійної готовності перекладачів у ЗВО України.

Саме компетентнісний підхід нині набув популярності через націленість на кінцеві взаємопов'язані результати професійної підготовки як унормовані якості підготовки фахівця. Щодо традиційної системи підготовки фахівців при організації освітнього процесу, тут виділяються два напрями, які характеризуються як зміст (чого навчати, що викладати) та обґрунтування процесу навчання (як викладати здобувачам навчальний матеріал) [1]. Згідно з документом «Вимоги до компетентностей професійних перекладачів, фахівців у галузі багатомовної та мультимедійної комунікації» [2], це наступні компетентності: 1) лінгвістична, 2) тематична, 3) міжкультурна (соціолінгвістична та текстова), 4) технологічна, 5) інформаційно-пошукова, б) така, яка забезпечує перекладацькі послуги (здібності у галузі міжособистісних відносин та уміння у галузі здійснення перекладу).

Зміст і стан фахових якостей перекладача мають відповідати вимогам діяльності, що має відобразитися у сформованій у нього професійній готовності. Зауважимо, узагальнено під готовністю слід розуміти складне особистісне утворення людини, що передбачає, крім відповідного рівня професійної компетентності, здатність до саморегуляції, налаштування на

певну діяльність, мобілізації власного фахового потенціалу на вирішення поставлених завдань у визначених умовах. Аналіз освітніх програм і навчальних планів, інтерв'ювання роботодавців, а також дослідження засобами анкетувань і опитувань реального стану підготовки в Україні фахівців у галузі перекладу вказує на існування низки проблем у питанні формування професійної готовності перекладача під час здобуття освіти у ЗВО України. Слід виокремити наступні.

По-перше, при ґрунтовній предметній філологічній підготовці, подекуди відсутня спрямованість на формування інтелектуальної мобільності, підвищення загального культурного рівня майбутніх фахівців, психолого-педагогічна, культурологічна/міжкультурна, інформаційно-технологічна підготовка тощо. Це значною мірою ускладнює професійну діяльність перекладача-початківця, гальмує процес його фахової адаптації.

По-друге, практично не можливо підготувати універсального перекладача, оскільки кожна галузь науки або техніки має свою специфіку і безумовно вимагає глибокої обізнаності у ній фахівця, який здійснює переклад. Перекладач не може однаково якісно працювати у галузі медицини, юриспруденції, економіки та авіації, перекладати художні тексти та нормативно-правові документи тощо.

По-третє, подекуди здобувачів навчають виключно певних видів перекладу, нехтуючи іншими. Наприклад, художнього перекладу, відірвано від ситуативної комунікації, яка може бути побутовою, заплутаною, отже викликати труднощі при роботі перекладача. Хоча обидва види перекладу вимагають від фахівця прояву певного рівня креативності.

По-четверте, слід відмітити у різних ЗВО тенденції до переміщення акценту підготовки здобувачів вищої освіти або до усного, або до письмового перекладу, кожен з яких має низку істотних відмінностей і, відповідно, вимагає сформованості певних специфічних фахових умінь і навичок. Так, відповідно, вони мають однакову мету, проте різне джерело – усне висловлювання та письмовий текст; різні часові межі, можливості використання довідкових

джерел тощо. Особливо складним є синхронний (паралельний чи послідовний) переклад у режимі реальних умов і часу. Зауважимо, що західні виші давно запровадили підготовку фахівців усного та письмового перекладу як дві окремі спеціальності (interpreter для усного перекладача та translator для письмового перекладача). Підтримуємо думку дослідників Козак А. [3] і Поліщук Л. [4], які підкреслювали необхідність звернутися до такого розподілу у вітчизняній практиці підготовки перекладачів.

Поданий вище перелік проблем не є вичерпним, а лише відображає найбільш актуальні аспекти питання, що потребують вирішення.

Висновок. Концепція освіти перекладачів має у своїй основі компетентнісний підхід при підготовці здобувачів-майбутніх фахівців у закладах вищої освіти України. Однак, було виявлено низку проблем формування професійної готовності перекладачів у ЗВО України. Перекладацька освіта має бути спрямованою на формування професійної готовності здобувачів, проте бути спеціалізованою, що вимагає чіткої узгодженості освітньо-професійних програм з галуззю спеціалізації та потребами ринку праці; повинна забезпечувати всебічний розвиток особистості та формування її інтелектуальної мобільності. Після оволодіння майбутнім фахівцем загальними перекладацькими технологіями слід переходити до галузевої спеціалізації.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Пометун О. І. Дискусія українських педагогів навколо питань запровадження компетентнісного підходу в українській освіті. Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи (Бібліотека з освітньої політики): монографія. К. : «К.І.С.», 2004. 112 с.

2. Competences for professional translators, experts in multilingual and multimedia communication URL: https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/emt_competences_translators_en.pdf (дата

звернення: 11.02.2022).

3. Козак А. В. Формування перекладацької культури та професійно важливих якостей спеціаліста-перекладача: теоретичний аспект. Наукові праці Донецького національного технічного університету. Педагогіка, психологія і соціологія. 2009. Вип. 3 (145). С. 31–35.

4. Поліщук Л. П. Основні напрямки професійної підготовки майбутніх перекладачів в умовах євроінтеграції. Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. Педагогічні науки. 2017. Вип. 4 (90). С. 116-119.